

بررسی وضعیت گوشت قرمز در کشوری سالهای ۶۹-۱۳۶۳

میلاادی به ترتیب برابر ۲/۹۴، ۲/۶۲ و ۰/۷ درصد بوده است^۵. براساس ارقام مرکز آمار ایران ۶۹ درصد جمعیت دامی کشور را دام سبک (گوسفند، بره و بز) و بقیه را دام سنگین (گاو، گاومیش و شتر) تشکیل می دهد^۶. این جمعیت دامی به شدت به مراتع وابسته اند و بقیه نیاز غذایی خود را از پس مانده مراتع، ضایعات بخش کشاورزی و کارخانجات صنایع غذایی، کشت گیاهان

وضعیت دام و دامپروری در ایران: براساس آمارهای ارائه شده از سوی معاونت امور دام و وزارت جهاد سازندگی، مرکز آمار ایران و سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد «فائو» (FAO)، در سال ۱۳۶۷ جمعیت دامی کشور به ترتیب ۱۱۴/۴، ۲۹۴/۵ و ۲۹۰ میلیون واحد رأس^۷ برآورد شده است. سهام جهانی ایران در زمینه دام گوسفند، بز و گاو در سال ۱۹۸۸

(۱). بنا به اظهار نظر کارشناسان.

(۲). مرکز آمار ایران، آمار کشتار دام در کشتارگاههای کشور، سال ۱۳۶۳ (تهران: انتشارات مرکز آمار ایران، ۱۳۶۴)، ص ۲۰۵.

(3): F.A.O., *FAO Production Yearbook 1988* (Rome: FAO Pub., 1989) p.p. 244-247.

(۴). براساس واحد رأس، هر رأس گاو معادل ۵ رأس گوسفند برآورد می شود.

(5). *Ibid*

علوفه ای و درصد کمی نیز از طریق خوراک دام وارداتی بویژه جو تأمین می‌کنند. فقط ۱۰ درصد از جمعیت دام (بویژه دام سنگین) در سیستم بسته و صنعتی پرورش داده می‌شوند و نیاز غذایی آنها از طریق کشت علوفه و کنسانتره وارداتی (غذای تکمیلی) تأمین می‌شود. شرکت سهامی تهیه، تولید و توزیع علوفه (صندوق عمران مراتع سابق)، مسئول تهیه ۲/۵ میلیون تن مواد اولیه خوراک دام است که عمدتاً به واحدهای مرغداری و دامداری‌هایی که طرف قرارداد جهت تهیه شیر هستند تحویل داده می‌شود. این مرکز تا سال ۱۳۶۸ هیچگونه تعهدی در قبال تولید گوشت قرمز نداشته است و فقط از این سال طبق مصوبات شورای اقتصاد ملزم به تحویل مقداری جو و کنسانتره به دامدارانی که دام خود را به سازمان گوشت کشور بفروشند شده است. این مقدار در سال ۱۳۶۹ معادل ۱۰ درصد کل ۲/۵ میلیون تن بوده است.^۱

کل نیاز علوفه ای دام کشور بر اساس T.D.N (کل مواد مغذی قابل هضم)^۲ حدود ۳۲/۹ میلیون تن برآورد گردیده است. جمع کل T.D.N تولید شده در داخل کشور اعم از نباتات علوفه ای،

پس مانده مزارع، ضایعات کارخانجات صنایع غذایی و مراتع حدود ۲۰ میلیون تن برآورده شده است که جمعاً جوابگوی ۶۱ درصد نیاز دام کشور می‌باشد. نتیجتاً بخش عمده ای از دام‌ها بطور ناقص تغذیه می‌شوند. با توجه به نرخ رشد عددی دام که حدود ۲/۵ درصد (بنا به نظر کارشناسان سازمان دامپروری) برآورد شده است، نیاز تغذیه ای دام کشور در طول ۵ سال آینده به مرز ۵۰ میلیون تن T.D.N در سال خواهد رسید که تأمین کمبود آن از طریق واردات امکان‌پذیر نمی‌باشد.

از سوی دیگر سیستم دامپروری در ایران از نظر کاربرد مسائل علمی و فنی بسیار ضعیف است و اقدامات فنی انجام شده تنها تعداد معدودی دام را تحت پوشش قرار داده است، ولی همین مقدار خود بیانگر موفقیت‌های چشمگیری در زمینه اصلاح نژاد دام و افزایش تولید گوشت بوده است. استمرار این موفقیتها و به نتیجه مطلوب رسیدن مستلزم تغذیه صحیح در شرایط اقتصادی و طبیعی دام می‌باشد.

در اینجا به یک نکته دیگر نیز می‌بایست اشاره نمود و آن اینست که

(۶). مؤسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی، بازار جهانی گوشت قرمز در دست انتشار. (۱). همان.

(۲). هردام گوسفند در روز نیاز به ۱/۵ کیلوگرم علوفه (معادل ۰/۹۰ کیلوگرم T.D.N) دارد.

(۳). کیهان، شنبه ۱۰ شهریور ۱۳۶۹، ص ۲۰.

با توجه به نرخ رشد دام که حدود ۲/۵ درصد برآورد شده است، نیاز تغذیه ای دام کشور در طول ۵ سال آینده به مرز ۵۰ میلیون تن T.D.N در سال خواهد رسید که تأمین کمبود آن از طریق واردات امکان پذیر نمی باشد.

گوشت قرمز در کشور وجود دارد. براساس آمار مرکز آمار ایران که هر ساله از طریق برآورد مصرف خانوارهای شهری و روستایی انجام می پذیرد، مقدار تولید گوشت قرمز در سال ۱۳۶۷ حدود ۲/۹۴۰ هزار تن^۱ برآورد گردیده است (جدول شماره ۴). معاونت امور دام وزارت جهاد سازندگی و سازمان دامپروری براساس نرخ کشتار قابل قبولی به میزان ۳۰ درصد (این نرخ حداکثر میزان کشتاری است که می تواند صورت بگیرد، بطوری که دام بتواند رشد طبیعی خود را طی نموده و کاهش نیابد)، مقدار تولید گوشت قرمز کشور را در سال مزبور معادل ۵۳۰ الی ۶۰۰ هزار تن تخمین می زنند. سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد «فاو» (FAO) نیز مقدار تولید را در سال ۱۳۶۷ (۱۹۸۸ میلادی) معادل ۴۵۹ هزار تن برآورد نموده است. دلایل عمده تفاوت در سه رقم مذکور بواسطه اختلاف در تعداد دام، نرخ کشتار و بویژه وزن لاشه می باشد که در جدول شماره (۱) مشاهده می شود. در مقایسه

اختلاف نظرهایی که در زمینه اولویت شیر یا گوشت و یا گاو و گوسفند وجود دارد تا حدودی سبب عدم پیشرفت طرحهای توسعه دام و گوشت شده است، ولی بهر شکل نباید بافت پیچیده و سنتی جامعه روستایی و عشایری را صرفاً به سبب بازدهی کمتر گوشت گوسفند و بز تحت الشعاع پروژه ها و برنامه های خاص قرار داد.

در نهایت بیماریهای دامی بعنوان یک عامل مهم دیگر که در نابودی حدود ۳۰ درصد سرمایه های دامی کشور نقش دارد باید در سطحی گسترده تحت کنترل قرار گیرد. عدم آشنایی دامداران، که ادامه دهندگان مبارزه با بیماری دام هستند، به مسائل بهداشتی موجب شده که اقدامات انجام شده از سوی سازمان دامپزشکی به یک موفقیت کامل منجر نشود.

تولید گوشت قرمز در ایران طی سالهای ۶۹-۱۳۶۳:

برآوردهای متفاوتی در زمینه مقدار تولید

(۱). این رقم پس از کسر نمودن مقدار واردات در سال ۱۳۶۷ (یعنی ۴/۱۳۶ هزار تن) از مقدار کل مصرف در همان سال بدست آمده است.

وزن لاشه دام براساس جدول مذکور (قسمت سوم) با متوسط جهانی آن اینطور بنظر می رسد که وضعیت ایران از لحاظ وزن لاشه دام گوسفند و بره مطلوب می باشد، ولی به دلیل تأثیرگذاری منفی وزن لاشه دام در کشورهای

در حال توسعه بر روی متوسط جهانی آن این مقایسه درست نمی باشد. حال آنکه در زمینه دام گاوی به لحاظ تأثیرگذاری کشورهای توسعه یافته، و وضعیت نامطلوب ایران کاملاً مشخص و در عین حال واقعی می باشد^۱.

جدول (۱): برآورد سازمانهای مختلف از مقدار تولید گوشت قرمز در کشور در سال ۱۳۶۹

نام سازمان	شرح انواع دام	مقدار دام (میلیون راس)	نرخ کشتنار (درصد)	مقدار کشتنار (میلیون راس)	متوسط وزن هر لاشه دام (کیلوگرم)	مقدار تولید گوشت (هزار تن)
معاونت امور دام، وزارت جهاد سازندگی (۱)	گوسفند و بره بز گاو، کوساله و گاو- میش کل	۲۵ ۲۳/۵ ۷/۹ ۷۶/۲	۳۰ ۳۰ ۲۵	۱۳/۵ ۷/۱ ۲/۳۷ ۲۲/۹۷	۱۵ ۱۱ ۱۲۵	۲۰۲/۵ ۷۷/۶ ۲۲۶/۹ ۵۲۷
سازمان دامپروری وابسته جهاد سازندگی (۲)	گوسفند و بره بر گاو، کوساله و گاو- میش کل	۲۰/۶۶۵ ۲۱/۷۵۹ ۶/۲ ۶۸/۸۲۲	۳۰ ۳۰ ۳۰	۱۲/۲۰ ۶/۵۳ ۱/۹۲ ۲۰/۶۵	۲۳/۸ ۱۱/۵ ۱۲۰	۲۹۰/۸۲۲ ۷۵/۱۱۵ ۲۳۰/۴ ۵۹۶/۵
سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد "فاو" (FAO) (۳)	گوسفند و بره بر گاو و کوساله گاو میش کل	۳۲/۵ ۱۳/۶۲ ۸/۳۵ ۰/۲۳ ۳۶/۷۲	۳۷/۷ ۲۶/۸ ۲۲/۵ ۲۶	۱۳ ۳/۶۵ ۱/۸۸ ۰/۰۶ ۱۹/۱۳	۱۸ ۱۲ ۹۰ ۱۵۰	۲۳۲ ۴۶ ۱۶۹ ۱۰ ۲۵۹

توضیحات: مأخذ: تخمین فاو «FAO» است. تنظیم از موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی.

(۱). براساس اطلاعات معاونت امور دام و وزارت جهاد سازندگی

(۲). براساس سرشماری عمومی کشاورزی در سال ۱۳۶۷ (مرکز آمار ایران)، تنظیم از موسسه مطالعات و

پژوهشهای بازرگانی

(3). F.A.O. *FAO Production Yearbook 1988* (Rome: FAO Pub., 1989).

(۱). در سال ۱۹۸۸ متوسط وزن لاشه گوسفند، بز و گاو در سطح جهان به ترتیب ۱۵، ۱۲ و ۲۰۷ کیلوگرم بوده است.

بهر شکل، نباید بافت پیچیده و سنتی جامعه روستایی و عشایری را صرفاً به سبب بازدهی کمتر گوشت گوسفند و بز تحت الشعاع پروژه‌ها و برنامه‌های خاص قرار داد.

بحث تولید گوشت را با فرض ۵۳۰ هزار تن که اساس برآورد نیاز وارداتی کشور قلمداد می‌گردد ادامه می‌دهیم. براساس برآورد بانک مرکزی (جدول شماره ۲) تولید گوشت قرمز در سال ۱۳۶۸ حدود ۳۶۲/۶ هزار تن تخمین زده شده است که نسبت به سال ۱۳۶۲ حدود ۶۳ درصد افزایش نشان می‌دهد. تولید طی سالهای ۶۸-۱۳۶۷ نیز نسبت به سال ۱۳۶۶ افزایش چشمگیری داشته که عمدتاً به‌واسطه بروز خشکسالی و کشتار دام بوده است بنابه نظر بعضی از کارشناسان، پیش‌بینی شده است که این خشکسالی تا سال ۱۳۷۷ همچنان ادامه یابد. هر ساله حدوداً ۴۲ الی ۴۶ درصد گوشت قرمز را گوشت گوسفند و بره و همین مقدار را گوشت گاو و حدود ۸ الی ۹ درصد را گوشت بز و مابقی را گوشت شتر شامل می‌شده است. (جدول شماره ۲).

بخشی از این کشتار زیر نظر سازمان گوشت کشور در پی اجرای طرح هماهنگی خرید دام داخلی و طرح عشایری (که از اواخر سال ۱۳۶۷ آغاز گردید) صورت گرفته است. این سازمان در سال ۱۳۶۸ حدود

۶۵/۷ هزار تن گوشت تولید^۱ نموده است (جدول ۳) که نسبت به سال ۱۳۶۴ کاهش چشمگیری داشته است. مهمترین عامل مؤثر در کل نوسانات تولید گوشت از سوی سازمان مزبور، قیمت تعیین شده از سوی دولت بوده است. دامداران ترجیحاً دام خود را به سازمان می‌فروشند. این عمل بواسطه خرید عمده و پرداخت نقدی و سریع از سوی سازمان می‌باشد. اما ما شاهد تأثیر منفی قیمت پیشنهادی در سطح پایین در سالهای ۶۸-۱۳۶۷ (علیرغم وجود خشکسالی) هستیم. در سال ۱۳۶۸، این سازمان فقط ۱۸ درصد کل تولید مجاز گوشت کشور را در دست داشته است و در مقایسه با کل تولید گوشت کشور (مجاز و غیرمجاز)، این سهم حداکثر به ۱۰ درصد رسیده است. سطح تولید طی سالهای ۷۰-۱۳۶۹ نیز روندی نزولی را در پیش گرفته است که خود مؤید مطلب بیان شده می‌باشد. سهم مذکور در نه ماهه اول سال ۱۳۷۰ به حدود ۴ درصد کاهش یافته است.

(۱). منظور خرید داخلی و کشتاری است که خود سازمان گوشت انجام می‌دهد.

جدول (۲): برآورد تعداد و وزن لاشه دامهای کشتار شده در کشتارگاههای مناطق شهری کشور طی سالهای ۶۸-۱۳۶۲.

تعداد: میلیون رأس
واحد:
وزن: هزار تن

سال	انواع گوشت		کوسفند		بز		کاو، کواله و کواو-میش		شتر		وزن کسل دام کشتار شده
	تعداد	وزن لاشه	تعداد	وزن لاشه	تعداد	وزن لاشه	تعداد	وزن لاشه	تعداد	وزن لاشه	
۱۳۶۲	۵/۵	۱۰۱/۳	۲/۱	۲۸/۸	۰/۶۸	۸۷/۲	۰/۰۲	۵/۲	۲۲۲/۵		
۱۳۶۳	۸/۳	۱۵۴/۹	۲/۷	۳۴/-	۱/۰۴	۱۲۰/۲	-/۰۳	۵/۶	۳۱۴/۷		
۱۳۶۴	۸/۱	۱۵۵/۶	۲/۹	۳۶/۸	۱/۲	۱۳۶/۵	-/۰۵	۱۰/۱	۳۳۸/۹		
۱۳۶۵	۵	۹۸/۵	۱/۵	۲۰/۲	-/۸	۹۶/۶	-/۰۶	۱۱/-	۲۲۶/۵		
۱۳۶۶	۴/۲	۹۰/۸	۱/۶	۲۱/-	-/۷	۹۳/۳	-/۰۴	۸/۲	۲۱۳/۵		
۱۳۶۷	۵/۸	۱۲۱/۳	۲/۲	۲۹/۶	۱	۱۳۸/۷	-/۰۲	۵/۳	۳۸۲/۹		
۱۳۶۸	۸/۲	۱۶۴/۳	۲/۶	۳۳/۷	۱/۳	۱۶۱/۷	-/۰۱	۲/۹	۳۶۲/۶		

(۱): در این بررسی آمار کشتارگاهها در شهر تهران، ۲۴ شهر بزرگ و ۵۱ شهر کوچک جمع آوری گردیده و سایر شهرهای کوچک براساس ۵۱ شهر کوچک برآورد گردیده و با هم جمع شده اند. مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، آمار کشتار دام در کشتارگاههای ۷۸ شهر کشور و برآورد مصرف سرانه گوشت در سالهای ۶۸-۱۳۶۳ (تهران: انتشارات بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، شهریور ۶۹-۱۳۶۴).

جدول (۳): آمار خرید دام داخلی تحت پوشش طرح هماهنگی خرید دام داخلی و طرح عشایری توسط سازمان گوشت کشور و مقدار تولید گوشت این سازمان از سال ۱۳۶۱ الی ۱۳۶۹.

تعداد: هزار رأس
واحد:
مقدار: هزار تن

سال	کوسفند و بزر		کاو و کواله		شتر		تولید کسل گوشت فرمزر
	تعداد	مقدار گوشت	تعداد	مقدار گوشت	تعداد	مقدار گوشت	
۱۳۶۱	۳۲	۰/۸	۵/۶	۱/۲	-	-	۲
۱۳۶۲	۶۲۷	۱۲	۵۶	۹/۱			۲۳/۱

تولید کل گوشت قرمز	شتر		گاو و کوباله		گوسفند و سایر		نرخ سال
	مقدار گوشت	تعداد	مقدار گوشت	تعداد	مقدار گوشت	تعداد	
۷۱/۸	۲/۶	۱۲	۱۵/۱	۱۲۰	۵۴/۱	۲۶۲	۱۳۶۲
۸۴/۱	۵/۵	۲۶	۲۲/۷	۱۶۰	۵۵/۹	۲۵۸۰	۱۳۶۲
۳۴/۹	۶/۷	۲۹	۷/۲	۵۰	۲۱	۹۷۰	۱۳۶۵
۳۴/۸	۳	۱۱	۶/۸	۲۰	۲۵	۱۱۰۰	۱۳۶۶
۴۰/۶	۱/۲	۴	۸/۴	۵۰	۳۱	۱۲۰۰	۱۳۶۷
۶۵/۷	-/۵	۲	۱۰/۶	۷۰	۵۴/۶	۳۰۵۰	(۱) ۱۳۶۸
۴۵/۴	-	-	۷/۱	۲۵/۸	۳۸/۳	۱۹۷/۹	(۱) ۱۳۶۹
۲۳/۷	-	-	۲	۱/۳	۲۱/۷	۱۲۳/۳	(۱) ۱۳۷۰ نماه اول

(۱): مربوط به طرح هماهنگی خرید دام داخلی و خرید عشایری می باشد.
 مأخذ: براساس آمار و اطلاعات سازمان گوشت کشور.

ما شاهد تأثیر منفی قیمت پیشنهادی سطح پایین سازمان گوشت کشور، در سالهای ۶۸-۱۳۶۷ (علیرغم وجود خشکسالی) هستیم.

وارداتی مسئولیت مهمی را بعهده دارد، بشدت تحت تأثیر مشکلات مالی قرار داشته و با فراهم نیاوردن امکانات و شرایط مناسب برای خرید دام که مهمترین اهرم آن قیمت می باشد، در این زمینه کمک قابل توجهی (علیرغم مصوبه کلی سازمان) به تولیدکنندگان دام نکرده است. از آنجا که قیمت خرید در سالهای مورد بررسی (۶۸-۱۳۶۲) افزایش داشته، حال آنکه قیمت فروش ثابت بوده، لذا بار مالی منفی برای سازمان ایجاد شده است. این امر سازمان را برآن داشته تا با توجه به

عوامل مؤثر بر تولید گوشت قرمز در کشور:
 این عوامل از دیدگاه مراکز و سازمانهای ذیربط با دام و گوشت به گونه های متفاوتی اظهار شده است که مستقیماً بستگی به نوع مسئولیت آنها در ارتباط با دام و گوشت دارد. هریک از این مراکز به گونه ای خاص با دامدار در تماسند و متأسفانه از انسجام و هماهنگی - که لازمه رسیدن به موفقیت های بزرگ است - برخوردار نمی باشند.

سازمان گوشت کشور بعنوان یک واحد بازرگانی (دولتی) که در امر خرید دام داخلی، کشتار و توزیع گوشت داخلی و

سه‌میه‌بندی) به قیمت تمام شده: این نوع فروش در فروشگاه‌های سازمان در سطح کشور صورت می‌پذیرد. از تاریخ ۷۰/۵/۱۵ تا کنون: هر کیلو ۱۹۰۰ ریال برای گوشت گاو و گوساله (مخلوط) و ۱۹۵۰ ریال برای گوشت گوسفند (مخلوط)

کمبود نقدینگی و سرمایه اولیه بعنوان بزرگترین و عمده‌ترین عامل که باعث گردیده سازمان گوشت نتواند در راستای اهداف حمایت از تولیدکننده گام بردارد مطرح می‌باشد. در کنار این مشکل اساسی، سایر کمبودها نظیر کمبود کشتارگاه مناسب، محلهای نگهداری دام در مناطق خرید دام، کمبود سردخانه در مناطق کشتار دام جهت نگهداری گوشت و بویژه آایشهای دام (خوراکی و غیرخوراکی)، کمبود وسایل حمل و نقل دام و گوشت و کمبود نیروی انسانی متخصص نیز باید نام برد. در عین حال این سازمان امکانات پرورابندی دامهای خریداری شده را نیز ندارد.

از مسائل مربوط به سازمان گوشت که بگذریم، افزایش تولید گوشت در سطح کشور مستلزم همگام بودن با پیشرفتهای فنی و تکنیکی سایر کشورها و اتخاذ سیاستهای درست، و جداگانه عمل نکردن واحدهای ذیربط و مسئول می‌باشد. افزایش وزن دام گوسفند از طریق تأمین خوراک دام (تولید یا واردات کنسانتره و علوفه صنعتی)، ایجاد

چهارچوب کلی سازمان که از سوی دولت تعیین شده عمل نموده و زبان وارده را جبران نماید. لازم بتذکر است که چهارچوب کلی سازمان براساس عدم پرداخت سوبسید از طرف دولت پی ریزی شده است. الف: درآمد حاصل از فروش گوشت وارداتی.

خرید (تا سال ۱۳۶۹): هر کیلو ۲۰۰ ریال
فروش (در سیستم سه‌میه‌بندی): هر کیلو ۷۵۰ ریال
از سال ۱۳۶۵ تا کنون.

ب: درآمد حاصل از طرح تأمین گوشت صنوف پزنده

فروش (تا سال ۱۳۶۸): هر کیلو از ۱۱۲۰ ریال تا ۲۰۰۰ ریال (با توجه به نوع و تقسیم‌بندیهای گوشت، مطابق جدول شماره ۳)

فروش (از تاریخ ۷۰/۵/۱۵ تا کنون): هر کیلو از ۱۴۵۰ ریال تا ۳۶۰۰ ریال^۱ (با توجه به نوع و تقسیم‌بندیهای گوشت)

ج: استفاده مطلوبتر از فروش آایشهای خوراکی و غیرخوراکی دام تا سال ۱۳۶۹ (۵,۰۰۰ ریال برای دام گوسفند و بز و ۲۰,۰۰۰ ریال برای دام گاو) در سال ۱۳۷۰ (۷,۲۷۶ ریال برای دام گوسفند و بز و ۳۳,۸۵۷ ریال برای دام گاو)
د: فروش آزاد گوشت (خارج از سیستم

(۱). مؤسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی، پیشین.

سازمان گوشت کشور، بعنوان یک واحد بازرگانی (دولتی) که در امر خرید دام داخلی، کشتار و توزیع گوشت داخلی و وارداتی مسئولیت مهمی را به عهده دارد، بشدت تحت تأثیر مشکلات مالی قرار دارد.

جمعیتی، مرکز آمار ایران (حدود ۵۳/۲ میلیون نفر در سال ۱۳۶۷)، مقدار مصرف سرانه گوشت قرمز کشور بر حسب تخمین های مراکز فوق به ترتیب ۱۲/۵۸، ۱۳/۹۰ و ۲۰/۲۵ کیلوگرم بوده است. توجه نمودن به هریک از ارقام مذکور (در مقایسه با مصرف سرانه حداقل ۱۴ کیلوگرم اعلام شده از سوی جوامع بین المللی) دیدگاه خاصی را از وضعیت تغذیه در کشور به ما نشان می دهد.

بر اساس ارقام مرکز آمار ایران، در سال ۱۳۶۷ یک خانوار شهری و روستائی به ترتیب ۱۱/۲۸ و ۴/۶۱ کیلوگرم گوشت قرمز در ماه مصرف کرده اند که هر دو این ارقام نسبت به سال ۱۳۶۳ کاهش نشان می دهند (جدول شماره ۴). ضمناً سهم گوشت قرمز از مصرف انواع گوشت به طور متوسط ۶۵ درصد بوده است (نیاز وارداتی کشور در سال مذکور حدود ۱۷ درصد برآورد شده است).

بررسی آمارهای هزینه خانوارهای شهری نیز در آخرین آمارگیری انجام شده و طی سالهای ۶۸-۱۳۶۷، حاکی از آن است که بیشترین سهم از هزینه های خوراکی به هزینه تهیه و مصرف گوشت (قرمز و سفید) اختصاص داشته است که به ترتیب معادل ۳۵/۳ و ۳۱/۶ درصد در سالهای مذکور بوده

مراکز پروراندی، اصلاح نژاد دام و کنترل بیماریهای انگلی، افزایش حداقل ۳۰۰ هزار تن گوشت را در پی خواهد داشت که در اینصورت تولید گوشت کشور به مرز پیش بینی شده ۸۰۰ هزار تن در پایان برنامه ۵ ساله توسعه (۷۲-۱۳۶۸) خواهد رسید. با ذکر این نکته که این میزان فقط جوابگوی حداقل مصرف سرانه (۱۴ کیلوگرم) آنها در شرایط توزیع بسیار عادلانه می باشد، لذا تولید باید به مرز یک میلیون تن و بیشتر برسد تا از افزایش بی رویه قیمت آن که در نتیجه تقاضای بالا برای گوشت ایجاد می شود و هر روز نیز تشدید می گردد کاسته شود.

مصرف و مصرف سرانه گوشت قرمز در کشور:

در یک محاسبه کلی، مقدار مصرف گوشت قرمز کشور در سال ۱۳۶۷، با توجه به برآوردهای سطح تولید و احتساب ۱۳۶/۴ هزار تن واردات گوشت در سال مذکور، به این شرح برآورد شده است: ۶۶۳/۴ هزار تن (بنا به نظر معاونت امور دام و وزارت جهاد سازندگی)، و ۷۳۴ هزار تن (بنا به نظر سازمان دامپروری) و ۱,۰۷۷ میلیون تن (برطبق آمار مرکز آمار ایران). با توجه به آمار

است. این دو سهم در مورد خانوارهای روستایی به ترتیب ۲۴/۶ و ۲۳/۵ درصد برآورد شده است^۱. با توجه به سهم مصرف گوشت قرمز از انواع گوشت، بیش از ۷۰ درصد هزینه مصرفی گوشت به گوشت قرمز اختصاص داشته است، با ذکر این نکته که این سهم برای گروههایی از خانوارهای شهری که از سهمیه گوشت استفاده می‌کنند کمتر و برعکس برای گروههایی که از طریق بازار آزاد گوشت مصرفی خود را تأمین می‌کنند

بسیار بیشتر است و بیانگر هزینه بالایی است که به لحاظ مصرف این کالای ضروری بر دوش جامعه سنگینی می‌کند. گرچه کالاهای جانشین نظیر گوشت مرغ، ماهی، شیر و تخم مرغ نیز در روند مصرف گوشت قرمزی تأثیر نبوده‌اند، ولی این تأثیر به لحاظ فرهنگ خاص مردم در زمینه ترجیح گوشت قرمز به سایر گوشتها، عمدتاً از جانب تغییرات قیمت گوشت قرمز بروز نموده است.

جدول (۴): برآورد مصرف کل گوشت قرمز در کشورهای ۶۷-۱۳۶۳

سال	متوسط مقدار گوشت مصرفی يك خانوار (كيلوگرم)		متوسط مقدار گوشت قرمز مصرفی يك خانوار در يك ماه (كيلوگرم)		مصرف كل گوشت قرمز خانوارها در يك سال (هزار تن)		مصرف كل گوشت قرمز در کشور (هزار تن)		مصرف سرانفكوت قرمز (كيلوگرم)
	شهری	روستایی	شهری	روستایی	شهری	روستایی	شهری	روستایی	
۱۳۶۳	۱۹/۶۹۱	۹/۲۳۸	۱۲/۵۲۰	۶/۸۲۰	۷۵۸/۵۷	۲۲۷/۲۸	۱۰۸۵/۸۵	۲۳/۷	
۱۳۶۲	۱۶/۸۹۱	۹/۱۷۲	۱۱/۶۷۸	۶/۸۱۰	۷۲۲/۱۲	۲۳۲/۲۰	۱۰۷۸/۵۲	۲۲/۶۷	
۱۳۶۵	۱۶/۵	۸/۲۰	۹/۲۰	۵/۲۲	۶۱۰/۲۹	۲۶۹/۶۰	۸۷۹/۸۹	۱۷/۸۰	
۱۳۶۶	۱۶/۷۵	۶/۹۳	۹/۲۸	۳/۲۵	۶۵۲/۸۰	۲۱۷/۹۷	۸۷۲/۷۷	۱۷/۰۱	
۱۳۶۷	۱۷/۳۵	۶/۲۰	۱۱/۲۸	۲/۶۱	۸۳۵/۵۸	۲۲۱/۰۳	۱۰۷۶/۶۱	۲۰/۲۵	

توضیح: مصرف کل گوشت قرمز بر اساس آمار جمعیتی که در ماخذ زیر آمده محاسبه گردیده است.

تدوین شده بر اساس ماخذ زیر:

مرکز آمار ایران، آمار کشتار دام کشتارگاههای کشور، سال ۱۳۶۷ (تهران: انتشارات مرکز آمار ایران، ۱۳۶۸).

(۱). مرکز آمار ایران، نتایج تفصیلی آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای شهری، سال ۱۳۶۸ (تهران: انتشارات مرکز آمار ایران، خرداد ۱۳۷۰)، ص ۳.

مرکز آمار ایران، نتایج تفصیلی آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای روستائی، سال ۱۳۶۸ (تهران: انتشارات مرکز آمار ایران، خرداد ۱۳۷۰)، ص ۳.

افزایش وزن دام گوسفند از طریق تأمین خوراک دام، ایجاد مراکز پرواربندهی، اصلاح نژاد دام و کنترل بیماریهای انگلی، افزایش حداقل ۳۰۰ هزار تن گوشت را در پی خواهد داشت.

کل واردات گوشت قرمز را گوشت گاو و گوساله با استخوان، ۳۱ درصد آنرا گوشت گوسفند و بز و مابقی را گوشت گاو و گوساله بی استخوان (کارتنی) تشکیل داده است (براساس ارقام جدول شماره ۵). کشورهای عمده طرف قرارداد با ایران در زمینه واردات گوشت قرمز، عمدتاً از مناطق اقیانوسیه، اروپای غربی و آمریکای لاتین و بعضاً کشورهای آسیایی می باشند و شامل کشورهای عمده ای مانند زلاندنو، استرالیا، فرانسه، آلمان غربی، برزیل، آرژانتین و اروگوئه می شوند. سهم این کشورها در سال ۱۳۶۸، با توجه به انواع مختلف گوشت قرمز به ترتیب ۵۹/۲، ۱۵/۱، ۱۳/۸ و ۸/۲ درصد برای کشورهای ایرلند، فرانسه، زلاندنو و اروگوئه در زمینه گوشت گاو و گوساله با استخوان، ۱۰۰ درصد برای کشور اروگوئه در زمینه گوشت گاو و گوساله بی استخوان و ۸۹/۵ درصد برای کشور زلاندنو در زمینه گوشت گوسفند و بز بوده است (جدول شماره ۵). این سهم ها از لحاظ ارزش

مقدار و ارزش واردات گوشت قرمز به کشور

مقدار واردات گوشت قرمز بر طبق آمار شرکت سهامی بازرگانی دولتی ایران در سال ۱۳۶۸ حدود ۵/۲۰۲ هزار تن بوده است که نسبت به سال ۱۳۶۳، حدود ۸ درصد کاهش نشان می دهد^۲. سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد «فاو» (FAO) مقدار واردات را در سال ۱۹۸۸ (تقریباً معادل سال ۱۳۶۷) حدود ۱۹۰ هزار تن ارائه داده است. سهم جهانی کشور ایران در زمینه واردات گوشت قرمز در سال مذکور به ترتیب ۲/۶ درصد برای گوشت گاو و گوساله و ۱۰/۶ درصد برای گوشت گوسفند و بز بوده است^۳. ارزش وارداتی گوشت قرمز در سال ۱۳۶۷ بر طبق آمار «فاو» (FAO) معادل ۳۱۳ میلیون دلار و براساس آمار گمرک جمهوری اسلامی ایران معادل ۱۷ میلیارد ریال بوده است. رقم اخیر حدود ۳/۰۳ درصد کل ارزش وارداتی کشور را شامل شده است. در سال ۱۳۶۷ حدود ۶۴ درصد

(۱). شامل گوشت تازه، سرد کرده و یخ زده می باشد.

(۲). مؤسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی، پیشین.

(3). F.A.O. *FAO Trade Yearbook 1988* (Rome: FAO Pub., 1989), p.p. 61-63

جدول (۵): مقدار و ارزش انواع گوشت وارداتی به تفکیک کشورهای عمده صادرکننده طی

سالهای ۶۸-۱۳۶۶.

مقدار: هزار تن
واحد: ارزش - میلیون ریال

کشورهای صادرکننده	سال	گوشت نوع		گاو - سیاه استخوان		گاو - سی استخوان		گوسفند و گوز		سایر کشورها:
		مقدار	ارزش	مقدار	ارزش	مقدار	ارزش	مقدار	ارزش	
۱۳۶۶	زلاتندو	۱۲/۸	۱۰۵۸	۳/۳	۲۸۱	۸۱/۳	۵۵۹۱		برکیده	
	استرالیا	۲/۹	۲۲۶						ایسلند	
	فرانسه	۸/۷	۱۱۲۰	۴/-	۲۶۲					
	آلمان غربی			۴/-	۲۵۱					
	هندوستان	۳/۱	۳۰۰							
	آرژانتین	۲	۳۰۷	-	-	۲/۳	۲۹۲			
	سایر کشورها	۱/۱	۲۰۲/۳							
جمع کل	۳۰/۶	۳۲۱۳/۳	۱۱/۳	۱۱۹۶	۹۵/۶	۶۹۹۳				
۱۳۶۷	زلاتندو	۱۴/۵	۱۱۷۸			۳۷	۳۲۹۶		ترکیده	
	فرانسه	۳۶/۳	۵۵۵۱						هندوستان	
	برزیل	۴/۲	۶۶۶	۶/۹	۱۱۲۰	۲/۷	۷۰۵		ایرلند	
	آلمان غربی	۱۰/۲	۱۵۷۰						هند	
	اروگوئه	۶/۲	۹۹۵							
	آرژانتین	۲/۴	۷۹۵							
	استرالیا	۳/۸	۲۹۷							
	سایر کشورها	۷/۴	۹۸۱	۰/۶	۵۷					
جمع کل	۸۷/۲	۱۲۰۳۲/۶	۷/۵	۱۱۷۷	۲۱/۷	۴۰۰۱				
۱۳۶۸	ایرلند	۲۶	۵۳۵۳						ترکیده	
	فرانسه	۹/۲	۱۲۵۰						ایتالییا	
	زلاتندو	۸/۴	۹۶۳			۲۳/۶	۶۳۰۳/۲			
	اروگوئه	۵	۸۳۰	۲/۹	۹۰۲					
	آلمان غربی	۲/۲	۳۱۰							
	استرالیا					۴/۲	۵۰۶/۸			
	سایر کشورها	-	-			۰/۹	۱۵۷/۲			
جمع کل	۶۰/۸	۷۹۱۴	۲/۹	۹۰۲	۲۸/۷	۶۹۶۷/۲				

مأخذ: گمرک جمهوری اسلامی ایران، سالنامه آمار بازرگانی خارجی جمهوری اسلامی ایران، سالهای ۶۸-۱۳۶۶ (تهران انتشارات گمرک جمهوری اسلامی ایران، ۶۹-۱۳۶۷).

وارداتی، با توجه به سطح قیمت‌های کشورهای صادرکننده و بویژه سوبسیدهای پرداخت شده از سوی آنها در مقایسه با سهم آنها از لحاظ مقدار متفاوت است: بطور کلی ارزش واردات گوشت قرمز از کشورهای عضو جامعه اقتصادی اروپا، به لحاظ بالا تر بودن متوسط قیمت صادراتی گوشت قرمز آنها (علیرغم پرداخت سوبسید صادراتی حدود ۱۵۰۰ دلار برای هر تن گوشت) از رقم بالاتری

می‌گیرد. بعد از اخذ قیمت‌ها و بررسی در شورای خرید^۱، اقدام به خرید می‌شود. از مهمترین شرایط واردات گوشت می‌بایست از ذبح اسلامی دامها نام برد. این مهم بوسیله نظارت نماینده دفتر مقام رهبری انجام می‌پذیرد.

تعیین مقدار واردات، عموماً براساس حداقل مصرف سرانه گوشت، میزان جمعیت و مقدار تولید داخلی صورت می‌پذیرد. البته

طی سالهای ۶۸-۱۳۶۷، بیشترین سهم از هزینه‌های خوراکی خانوار به هزینه تهیه و مصرف گوشت (قرمز و سفید) اختصاص داشته است.

مباحث گوناگونی پیرامون مقدار واردات محاسبه شده از طریق فوق، از جمله عدم برآورد نیاز واقعی مطرح می‌باشد. از آنجا که در برنامه ۵ ساله توسعه (۷۲-۱۳۶۸)، پیش‌بینی قطع واردات شده است، لذا صحبت کردن پیرامون آن دیگر ضرورتی نمی‌یابد. اکنون بحث بر سرفوایع بعد از قطع واردات گوشت است و اینکه به لحاظ عدم برنامه ریزی درست و صحیح برای حصول به خودکفایی چه پیش خواهد آمد.

توزیع گوشت قرمز در کشور:
توزیع گوشت قرمز در کشور مستقیماً از کانالهای تولید تأثیر می‌پذیرد. گوشت‌های

نسبت به سهم آنها از لحاظ مقدار واردات برخوردار بوده است. عمدتاً واردات گوشت گاو با استخوان به لحاظ اهمیت رعایت مسائل بهداشتی، بویژه از لحاظ بیماری دهان و سم (FMD)، فقط از کشورهای عضو جامعه اقتصادی اروپا (EEC) که تا حدودی در مبارزه با این بیماری موفق بوده‌اند انجام می‌گیرد. شناسایی مناطق آلوده با بررسی دقیق سازمان دامپزشکی کشور و با استفاده از اطلاعات سازمان بین‌المللی بیماری‌های واگیر دامی (O.E.E.) صورت می‌گیرد.

خرید گوشت توسط ایران عمدتاً به صورت مناقصات کلی و جزئی صورت

(۱). این شورا مرکب از نمایندگان وزارت امور اقتصادی و دارائی، سازمان برنامه و بودجه، بانک مرکزی، وزارت بازرگانی و نماینده سازمان خرید می‌باشد.

استحصالی از کشتار مجاز، غیرمجاز و وارداتی از طریق مختلف در جامعه توزیع می‌گردند و مهمترین تفاوت بین آنها در کنترل و یا عدم کنترل مسائل بهداشتی و توزیع آزاد یا سهمیه بندی شده است. فقط یک کانال توزیع کنترل شده در کشور وجود دارد و مجری آن نیز سازمان گوشت کشور می‌باشد. البته چند واحد بخش خصوصی نیز در بعضی شهرها اقدام به کشتار مجاز و توزیع بهداشتی گوشت می‌نمایند. تقریباً به جز تولیدات سازمان گوشت کشور، سایر گوشتهای استحصالی به صورت آزاد توزیع می‌شود، گوشت تازه استحصالی تحت پوشش طرح هماهنگی خرید دام داخلی و طرح عشایری عمدتاً در مناطق تحت پوشش توزیع می‌شود. در شهرهای تهران و اصفهان این توزیع به صورت سهمیه بندی و با قیمت ثابت ۷۵ تومان صورت می‌گیرد (سهمیه خانوار). بطور کلی گوشت قابل توزیع (تولید داخلی و وارداتی)، برحسب چند سهمیه خاص یعنی نظامی و انتظامی، خانوار، سازمانهای دولتی و ملی، صنایع غذایی و صنوف پزنده تقسیم بندی شده است. در سال ۱۳۶۸ از مجموع ۲۲۵/۲ هزار تن گوشت توزیع شده (طبق جدول ۶)، حدود ۵۵/۵ درصد آن به سهمیه خانوار، بیش از ۲۲/۵ درصد آن به سهمیه نظامی و انتظامی

و مابقی به سهمیه های دیگر اختصاص داشته است. استان تهران، بویژه شهر تهران (بجز شهرهای فیروزکوه و دماوند) در سالهای ۱۳۶۷ و ۱۳۶۸ به ترتیب ۵۸/۱ و ۶۱/۹ درصد انواع گوشت وارداتی را به تنهایی به خود اختصاص داده است. این سهم در زمینه گوشت گاو بی استخوان به ترتیب ۸۲/۵ و ۷۶ درصد بوده است^۱. در سال ۱۳۶۸، در استانهای خوزستان و باختران نیز به ترتیب ۱۹ و ۱۰ درصد گوشت گوسفند وارداتی توزیع شده است^۲.

همانطور که اشاره شد، گوشت تازه عمدتاً در شهرهایی که تحت پوشش طرح هماهنگی خرید دام داخلی قرار دارند توزیع می‌شود (سهمیه شهر تهران از این مقدار در سال ۱۳۶۸ حدود ۱۱ درصد بوده است)^۳. این توزیع از طریق استانداریها و یا کارگزارانی که پورسانتی حدود ۰/۵ تا ۱/۵ درصد دریافت می‌نمایند انجام می‌گیرد. لازم به تذکر است که گوشت توزیع شده (تولید داخلی و وارداتی) کمتر از $\frac{۱}{۳}$ کل گوشت مصرفی کشور را شامل می‌شود و حال آنکه بر بیش از $\frac{۲}{۳}$ آن که به طریق آزاد توزیع می‌شود هیچگونه کنترلی از لحاظ قیمت و نحوه توزیع و مسائل بهداشتی صورت نمی‌گیرد.

(۱). مؤسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی، پیشین.

(۲). همان.

(۳). همان.

جدول (۶): توزیع گوشت قرمز در سطح کشوری سالهای ۶۸-۱۳۶۴ توسط شرکت سهامی گوشت کشور به تفکیک سهمیه های مختلف.

واحد: تن

سال	سهمیه	نظامی و انتظامی	خانوار	ارکانهای دولتی و غیر-دولتی	صنایع غذایی	صنوف پرنسده	جمع
۱۳۶۴	۵۱۸۱۸/۵	۸۹۵۳۴/۶	۹۶۰۱	۲۳۱۳۹/۷	۱۵۶۰۷/۹	۱۸۹۷۰۳/۷	
۱۳۶۵	۶۰۷۱۵	۹۷۱۳۷/۸	۸۳۴۴/۲	۹۰۵۷	۴۱۸۵	۱۷۹۲۳۹	
۱۳۶۶	۳۴۹۱۳/۷	۱۰۳۵۹۱/۶	۹۲۱۶/۹	۱۸۹۳۴/۷	۹۸۴۵/۳	۱۸۶۵۰۲/۲	
۱۳۶۷	۵۷۵۹۳	۱۲۷۵۲۶	۱۱۶۶۸	۱۹۱۷۲	۱۰۷۳۷	۲۲۶۶۹۵	
۱۳۶۸	۵۱۱۰۱/۸	۱۲۳۹۵۰/۷	۱۵۸۸۸/۸	۲۵۶۸۶/۴	۷۶۵۲/۸	۲۲۵۲۱۰	
۶ ماهه اول ۱۳۶۹	۱۴۰۲۹	۲۸۰۰۷/۸	۵۱۹۵/۲	۸۳۸۵/۹	۳۴۷۲/۴	۵۹۱۱۱/۳	

(۱): گوشت تولید داخلی و گوشت وارداتی را شامل می شود. اخذ شده از: سازمان گوشت کشور.

قیمت گوشت قرمز در کشور: قیمت گوشت قرمز وارداتی:

کیلو گوشت گاو با استخوان و ۱/۲۷۵ دلار و ۸۲/۵ سنت برای هر کیلوگرم گوشت بره و گوسفند متغیر بوده اند.

طی سالهای ۶۸-۱۳۶۵، قیمت انواع گوشت قرمز وارداتی شامل بره، گوسفند و گاو (با استخوان و بی استخوان) روندی افزایشی داشته است. با توجه به جدول شماره (۷)، شاهد تغییرات قیمت برحسب نوع و فصل خرید نیز هستیم.

بطور کلی متوسط قیمت وارداتی گوشت قرمز از کشورهای اروپای غربی که عمدتاً صادرکننده گوشت گاو با استخوان به ایران هستند از سطح بالاتری نسبت به سایر کشورها برخوردار است. این امر علیرغم پرداخت سوبسید صادراتی در زمینه گوشت قرمز در این گروه کشورها می باشد.

بالاترین قیمت های گوشت به ترتیب به گوشت های گاو بی استخوان، با استخوان، بره و گوسفند تعلق دارد. در سال ۱۳۶۸، قیمت انواع گوشت های مذکور با توجه به ماه های مختلف خرید بین ۲/۰۳ الی ۲/۶۸۱ دلار برای هر کیلو گوشت گاو بی استخوان، ۱/۶۵ الی ۲/۲۵ دلار برای هر

قیمت خرید گوشت قرمز تحت پوشش طرح هماهنگی خرید دام داخلی و طرح عشایری: طی سالهای ۶۹-۱۳۶۱، قیمت های خرید گوشت از سوی سازمان گوشت کشور

جدول (۷): قیمت انواع گوشت وارداتی به تفکیک ماههای خرید طی سالهای ۶۸-۱۳۶۵
واحد: دلار برای هر تن

۱۳۶۶				۱۳۶۵				ماه خرید
گاوی بی استخوان	گاوی با استخوان	کوسفند	بره	گاوی بی استخوان	گاوی با استخوان	کوسفند	بره	
۱۸۴۰	۱۸۲۰	-	-	۱۳۵۱	-	-	-	فروردین
-	۱۹۷۰	-	-	۱۲۰۰	-	-	۱۰۷۱	اردیبهشت
۱۹۱۲	۲۰۰۰	-	-	-	-	-	-	خرداد
-	۱۹۹۸	۶۰۵	-	-	-	-	-	تیر
۱۵۸۵	-	-	-	-	-	-	-	مرداد
۲۱۹۹	۱۸۱۰	۷۳۰	۹۸۲	۱۳۹۷	۱۰۰۹	-	-	شهریور
-	۱۹۶۰	-	-	-	۱۱۸۸	-	-	مهر
-	-	-	-	۱۵۲۲	۱۶۰۴	-	-	آبان
۲۸۴۵	۱۷۵۰	۶۷۵	۶۷۵	-	-	-	-	آذر
۲۲۲۰	-	-	-	۱۶۲۸	۱۹۲۵	-	-	دی
۱۵۹۰	-	-	-	-	-	-	-	بهمن
-	-	-	-	-	-	۵۶۰	۸۱۸	اسفند
۱۳۶۸				۱۳۶۷				ماه خرید
گاوی بی استخوان	گاوی با استخوان	کوسفند	بره	گاوی بی استخوان	گاوی با استخوان	کوسفند	بره	
-	-	۸۲۵	۱۲۷۵	-	-	-	-	فروردین
-	-	-	-	-	-	-	-	اردیبهشت
۲۰۳۰	۱۹۳۰	-	-	-	-	-	-	خرداد
-	۲۲۵۰	-	-	-	۲۰۵۶	-	۱۱۲۰	تیر
-	۱۸۳۰	-	۱۲۷۵	-	-	-	-	مرداد
-	۱۷۵۸	-	-	-	-	-	-	شهریور
۲۱۲۰	۱۸۰۶	۸۲۵	-	-	-	-	-	مهر
-	-	-	-	-	-	-	-	آبان
-	۱۶۵۰	-	-	-	-	۶۷۵	-	آذر
-	-	-	-	-	-	-	-	دی
-	-	-	-	-	۱۹۰۰	-	-	بهمن
۲۶۸۱	۲۰۷۰	-	-	۱۹۰۰	۱۹۴۰	۱۷۵۰	-	اسفند

مأخذ: اخذ شده از شرکت سهامی بازرگانی دولتی ایران.

به طور کلی سهم ارزش واردات گوشت قرمز از کشورهای عضو جامعه اقتصادی اروپا، به لحاظ بالاتر بودن متوسط قیمت صادراتی گوشت قرمز آنها (علیرغم پرداخت سوبسید صادراتی حدود ۱۵۰۰ دلار برای هر تن گوشت) از رقم بالاتری نسبت به سهم آنها از لحاظ مقدر واردات برخوردار بوده است.

نوساناتی مشاهده می‌شود، بطوریکه در اوایل سال ۱۳۶۹ قیمت‌ها به حداقل میزان خود طی سالهای مذکور رسیده است و در پایان سال ۱۳۷۰ در سطوح بالایی قرار داشته‌اند.^۲

قیمت فروش گوشت قرمز (تولید داخلی و وارداتی):

قیمت فروش گوشت قرمز که از سوی سازمان گوشت کشور توزیع می‌شود، طی سالهای ۶۸-۱۳۶۳ دستخوش تغییرات زیادی بوده است. بویژه بعضی از سهمیه‌های خاص که از سوبسید دولتی استفاده نمی‌نمایند، با توجه به رشدی که در قیمت‌های خرید گوشت شاهد بودیم، روندی افزایشی را طی نموده‌اند. قیمت خرده‌فروشی (گوشت منجمد وارداتی) به مصرف-کنندگان خانوار در سال ۱۳۶۵ به ناگهان از ۲۵۰ ریال به ۷۵۰ ریال افزایش یافت و فقط یک بخش از سهمیه‌های خاص (بعضی از ارگانهای دولتی) از قیمت ثابت ۲۵۰ ریال برخوردار بوده‌اند. قیمت گوشت تازه نیز

افزایش چشمگیری داشته و تقریباً به بیش از دو برابر رسیده است. قیمت‌های گوشت گوسفند و گاو (کیش کُش)^۱ در سال ۱۳۶۹ به سطوح ۱۸۵۹ و ۱۴۷۸ ریال برای هر کیلوگرم افزایش داشته است. قیمت‌های مذکور برای دام زنده به ترتیب ۱۰۳۳ و ۸۲۲ ریال برای هر کیلوگرم بوده است (جدول شماره ۸). گوشت گوسفند و بره نر (شیشک بره) گرانترین و گوشت ماده گاو حنفي داخلی و گاومیش ماده جزارزانترین گوشتها محسوب می‌شوند. با نگاهی به جدول شماره ۹، ملاحظه می‌گردد که قیمت دو نوع گوشت مذکور (گرانترین و ارزانترین) در دی‌ماه سال ۱۳۷۰ معادل ۲۳۵۰ و ۱۹۷۰ ریال برای هر کیلوگرم بوده است.

گرچه قیمت‌ها طی دوره ۷۰-۱۳۶۱ افزایش داشته‌اند ولی این افزایش با نوسانات شدیدی همراه بوده است، بطوریکه پس از یک افزایش نسبتاً شدید در اوایل سال ۱۳۶۶، شاهد یک کاهش شدید در اواخر سال ۱۳۶۶ هستیم. طی سالهای بعد نیز

(۱). گوشتی که پس از کشتار بصورت لاشه خریداری می‌شود. (۲). همان.

جدول (۸): میانگین قیمت خرید دام داخلی در شهرهای تحت پوشش طرح هماهنگی خرید دام داخلی طی سالهای ۶۹-۱۳۶۱
 واحد: ریال برای هر کیلوگرم

سال	نوع دام		کوسفند		کاو		شتر	
	نوع خرید	کیش کُش	زنده	کیش کُش	زنده	کیش کُش	زنده	کیش کُش
۱۳۶۱		۹۳۵	۴۶۶	۸۳۴	۲۵۹	-	-	-
۱۳۶۲		۹۱۰	۴۶۱	۸۴۷	۲۱۶	۵۵۵	-	-
۱۳۶۳		۹۰۱	۳۲۳	۷۸۷	۳۹۲	۵۱۲	-	-
۱۳۶۴		۱۰۰۳	۲۵۶	۷۹۹	۲۵۶	۵۷۱	-	-
۱۳۶۵		۱۲۹۳	۶۲۳	۹۶۶	۵۲۱	۶۹۹	۳۸۲	-
۱۳۶۶		۲۱۳۵	۹۸۰	۱۸۴۹	۶۵۶	۹۲۰	۲۹۶	-
۱۳۶۷		۱۹۹۶	۹۱۲	۱۴۷۵	۷۸۷	۱۲۱۵	-	-
۱۳۶۸		۲۰۰۰	۹۰۶	۱۴۶۶	۷۹۰	۱۳۵۲	-	-
۱۳۶۹ (بدها محال)		۱۸۵۹	۱۰۳۳	۱۴۷۸	۸۲۲	-	-	-

براساس اطلاعات و آمار اخذ شده از سازمان گوشت کشور تدوین شده است.

جدول (۹): قیمت خرید یک کیلو گوشت براساس کیش کُش در آذرماه سالهای ۱۳۶۲ و ۱۳۶۹ و دی ماه سال ۱۳۷۰
 واحد: ریال

نوع دام	سال		درصد تغییر قیمت طی دو دوره ۱۳۶۲ و ۶۹	۱۳۷۰
	۱۳۶۲	۱۳۶۹		
کوسفند و بره نر	۹۶۰	۱۹۵۰	۱۰۳/۱	۲۳۵۰
(شیشک بره) میش	۸۷۰	۱۹۰۰	۱۱۸/۴	۲۱۵۰
بز و بزغاله نر	۹۶۰	۱۹۰۰	۹۷/۹	۲۲۵۰
بز ماده	۸۹۰	۱۷۸۰	۱۰۲/۶	۱۹۸۰
جوانه کوساله خارجی (۲)	۸۷۰	۱۶۵۰	۸۹/۶	۲۵۰
جوانه کوساله داخلی (۲)	۸۰۲	۱۶۲۰	۹۵/۲	۲۲۲۰

سالی	سال		سالی	سالی	سالی
	۱۳۶۲	۱۳۶۹			
ورزاو (۳)	۷۳۰	۱۵۷۰	۱۱۵/۱	۲۰۷۰	درصد تغییر قیمت طی در دوره ۱۳۶۲ تا ۶۹
کاو میش نر	۷۶۰	۱۵۵۰	۱۰۱/۳	۲۰۵۰	
ساده کاو حذفی خارجی	۶۹۰	۱۵۰۰	۱۱۷/۴	۲۰۰۰	
ساده کاو حذفی داخلی	۶۷۰	۱۲۷۰	۱۱۹/۲	۱۹۷۰	
کاو میش ماده	۶۷۰	۱۲۷۰	۱۱۹/۲	۱۹۷۰	

- (۱): منظور خرید دام براساس وزن لاشه آن می باشد.
 - (۲): شامل گاو نر گوشتی است.
 - (۳): گاو کاری که از نظر زایمان از کار افتاده است.
- انخذ شده از: سازمان گوشت کشور

طی سالهای ۶۸-۱۳۶۵، قیمت‌های مذکور از حداقل ۲۵۰ ریال (برای بعضی از ارگانهای دولتی) تا حداکثر ۲۰۰۰ ریال (برای گوشت فیله گاوی، سهمیه صنوف پزنده و هتلهای) متفاوت بوده است. در سال ۱۳۶۹ این قیمت‌ها دوباره افزایش داشته اند (جداول شماره ۱۰ و ۱۱).

تحت سیستم سهمیه بندی برای مصرف کنندگان خانوار دارای قیمت ثابت ۷۵۰ ریال بوده است. فقط یک بخش کوچک (شامل فروش آزاد گوشت از سوی سازمان)، از سطح قیمت‌های تقریباً مساوی با قیمت تمام شده خرید (نه قیمت تمام شده بعد از اضافه شدن هزینه های جنبی کشتار و غیره) برخوردار بوده است. طی سالهای ۶۴-۱۳۶۳، با توجه به سهمیه های خاص، قیمت فروش از حداقل ۲۰۰ ریال (قیمت گوشت گوسفند منجمد وارداتی تحویلی به قصابیها) تا حداکثر ۱۰۰۰ ریال (فروش گوشت گاو بدون استخوان کاردتی) متفاوت بوده است^۱.

عوامل مؤثر در قیمت گوشت قرمز در کشور: به جرات می توان گفت که قیمت گوشت قرمز مهمترین عامل مؤثر در روند تغییرات کلی تولید و توزیع آن در کشور محسوب می شود. قیمت گوشت قرمز خود نیز از عواملی چند متأثر می شود که عمدتاً

(۱). همان.

جدول (۱۰): قیمت فروش انواع گوشت وارداتی از سوی سازمان گوشت کشور با توجه به سهمیه های خاص و قیمت خرده فروشی به مصرف کننده خانوار طی سالهای ۶۸-۱۳۶۵
واحد: ریال برای هر کیلوگرم

انواع گوشت (۱)	نوع سهمیه	قیمت	قیمت خرده فروشی به مصرف کننده خانوار (۲)
گوشت کوسفند	قصابیها	۷۰۰	۵۷۰
گوشت کوسفند	تعاونیها	۷۲۰	۷۵۰
گوشت گاو لاشه (با استخوان)	قصابیها	۵۶۰	۷۵۰
گوشت گاو لاشه (با استخوان)	تعاونیها	۵۸۰	۷۵۰
گوشت کوسفند	صنوف پزنده	۱۴۰۰	
گوشت گاو لاشه (با استخوان)	صنوف پزنده	۱۱۲۰	
گوشت گاو لاشه (با استخوان)	صنایع غذایی	۱۱۲۰	
گوشت گاو (بدون استخوان، کارتنی)	صنایع غذایی	۱۴۰۰	
گوشت کوسفند	ارکانهای دولتی	۷۵۰	
گوشت گاو	ارکانهای دولتی	۶۰۰	
گوشت کوسفند و گاو	بعضی از ارکانهای دولتی	۳۵۰	
گوشت کوسفند	ارکانهای غیردولتی	۱۴۰۰	
گوشت گاو	ارکانهای غیردولتی	۱۱۲۰	
گوشت میله کاوی	صنوف پزنده (هتلها)	۲۰۰۰	
گوشت راسته کاوی	صنوف پزنده (هتلها)	۱۴۰۰	

(۱): انواع تازه و منجمد را با هم شامل می شود.

(۲): خرده فروشی از طریق توزیع گوشت در قصابیها صورت می گیرد.

اخذ شده از: سازمان گوشت کشور.

به جرأت می توان گفت که قیمت گوشت قمرز مهمترین عامل مؤثر در روند تغییرات کلی تولید و توزیع آن در کشور محسوب می شود.

واحد: ریال برای هر کیلوگرم

قیمت	نوع گوشت	قیمت	نوع گوشت
۱۵۰۰	گوشت چرخ کرده	۱۷۵۰	گوشت مخلوط
۱۲۰۰	فلود کاه	۱۹۰۰	گوشت ران
۲۳۰۰	صله	۱۸۰۰	گوشت ماهیچه

اخذ شده از: سازمان گوشت کشور.

خارجی می باشد که اخیراً شدت بیشتری هم یافته است. افزایش قیمت گوشت در شرایط نامطلوب اقتصادی حاکم، در خانوارهای کم درآمد اثری نامطلوب برجای گذاشته است، بویژه اینکه سهم هزینه گوشت در این گروه از خانوارها از ضریب اهمیت بالائی برخوردار است، حال آنکه در مورد خانوارهای پردرآمد دارای اثر ناچیز و تقریباً صفر بوده است، چرا که هزینه گوشت در کل درآمد آنها جزء کوچکی را تشکیل می دهد.

با نگاهی به کانالهای توزیع و عدم کنترل بر قیمت های گوشت آزاد (که بیش از ۷۰ درصد گوشت قرمز مصرفی جامعه به این صورت بفروش می رسد)، شاهد تأثیرگذاری شدید فروش آزاد بر روی قیمت فروش و خرید گوشت و دام در کشور هستیم. با مقایسه ای اجمالی بین قیمت خرید دام از سوی سازمان گوشت کشور و متوسط قیمت

برخاسته از عوامل مؤثر در تولید دام و بویژه قیمت عوامل تولید دام می باشد. کمبود عینی، زمینه ساز افزایش قیمت گوشت قرمز طی دهه اخیر بوده است، ولی از سوی دیگر با توجه به توان بالقوه کشور برای رسیدن به امور خود کفائی، این افزایش می توانست با اعمال سیاست های درست بصورتی مطلوب انجام پذیرد تا موجب تولید هر چه بیشتر گوشت گردد. در شرایطی که در جامعه شرایط نامطلوب اقتصادی، بویژه درصد بالای بیکاری و سطح پایین درآمد حاکم است، افزایش قیمت گوشت از نظر مصرف کنندگان یک افزایش نامطلوب تلقی می شود. از سوی دیگر اگر توجهی به رشد قیمت های بین المللی گوشت قرمز بیندازیم، در مقایسه شاهد افزایش نسبتاً کم قیمت گوشت در داخل کشور هستیم، که نتیجه تأسف بار این وضعیت، خروج بی رویه دام از کشور بمنظور استفاده از قیمت های بالاتر

افزایش قیمت گوشت در شرایط نامطلوب اقتصادی حاکم، در خانوارهای کم درآمد اثری نامطلوب برجای گذارده است، بورزه اینکه سهم هزینه گوشت در این گروه از خانوارها از اهمیت بالائی برخوردار است.

سازمان فوق الذکر نیز منوط به فعالیت بعنوان یک بخش خصوصی باشد، تا حداقل جوابگوی درصد بیشتری از نیاز جامعه در زمینه گوشت بهداشتی و نه لزوماً توزیع عادلانه و قیمت‌های متعادلی برای گوشت باشد. به لحاظ ایجاد زمینه‌های توزیع عادلانه نیز پیشنهاد می‌شود که دولت از طریق تعاونیها و سایر کانالهای موجود، سیستم سهمیه بندی را حداقل برای قشر کم درآمد جامعه ادامه دهد.

عوامل مؤثر در قیمت خرید دام از سوی سازمان گوشت نیز به عوامل چندی نظیر عرضه و تقاضا و قیمت‌های پیشنهادی دامداران بستگی دارد. پس از تعیین قیمت اولیه و اضافه نمودن هزینه‌هایی نظیر هزینه حمل، افت وزن دام در زمان حمل و نقل به میزان ۶ درصد و تلفات دام به میزان ۱/۵ درصد، قیمت تمام شده دام زنده بدست می‌آید. با اضافه نمودن هزینه کشتار و سایر هزینه‌ها، قیمت گوشت گرم محاسبه می‌شود. با کسر درآمد حاصل از فروش آلايشهای خوراکی و غیر خوراکی دام (برای

فروش دام گاو و گوسفند در مناطق روستائی - ارائه شده از سوی مرکز آمار ایران - این تأثیر را بخوبی مشاهده می‌کنیم^۱. سازمان گوشت کشور برای رودررویی با این معضل سیاستهای خاصی را در پیش گرفته است تا دامداران را تشویق به فروش دام خود به این سازمان بنماید. کمکهای نقدی و غیرنقدی به دامداران از جمله این سیاستها می‌باشد. ولی بهر صورت موفق شدن در این مسیر کاری بس دشوار و حساس است. مسئله تولید گوشت و تلاش در پایین نگه داشتن قیمت آن از سوی دولت، بسان آتش زیر خاکستری است که در آینده‌ای نه چندان دور شعله‌ور خواهد شد و شعله‌های آن نیز دامن قشر کم درآمد جامعه را فرا خواهد گرفت. با توجه به عملکرد سازمان تا ۹ ماهه اول سال ۱۳۷۰، مشخص است که شرایط به نفع بخش خصوصی به پیش می‌رود. قیمت‌های مربوط به فروش آزاد و غیرمجاز و اختلاف فاحش آنها با قیمت‌های مربوط به فروش آزاد از سوی سازمان گوشت مؤید این مطلب است، و بنظر می‌رسد که بقای

(۱). همان.

با توجه به اثرات سوء توزیع گوشت وارداتی (با نرخ دولتی) و سایر مسائل گفته شده، بنظر می‌رسد که این روند افزایشی قیمت‌ها همچنان ادامه یابد و بلنبال خود توزیع را نیز ناعادلانه‌تر کند.

هر رأس گوسفند معادل ۵۰۰۰ ریال و برای هر رأس گاو معادل ۲۰۰۰۰ ریال) قیمت تمام شده واقعی یک کیلوگرم گوشت گرم بدست می‌آید که حدوداً ۲۷۰۰ ریال در سال ۱۳۶۹ بوده است^۱ که بسیار بیشتر از قیمت فروش دولتی می‌باشد.

فهرست منابع و مآخذ

1. F.A.O., *FAO Production Yearbook 1988*, Rome: FAO Pub., 1989.

2. F.A.O., *FAO Trade Yearbook 1988*. Rome: FAO Pub., 1989

۳- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، آمار کشتار دام در کشتارگاههای ۷۸ شهر کشور و برآورد مصرف سرانه گوشت در سالهای ۶۸-۱۳۶۳، تهران: انتشارات بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، شهریور ۶۹-۱۳۶۴.

۴- کیهان، شنبه ۱۰ شهریور ۱۳۶۹.

۵- گمرک جمهوری اسلامی ایران، سالنامه آمار بازرگانی خارجی جمهوری اسلامی ایران، سالهای ۶۸-۱۳۶۶، تهران: انتشارات گمرک جمهوری اسلامی ایران، ۶۹-۱۳۶۷.

۶- مرکز آمار ایران، آمار کشتار دام در کشتارگاههای کشور، سال ۱۳۶۳ تهران: انتشارات مرکز آمار ایران، ۱۳۶۴.

۷- مرکز آمار ایران، آمار کشتار دام در کشتارگاههای کشور، سال ۱۳۶۷، تهران: انتشارات مرکز آمار ایران، ۱۳۶۸.

۸- مرکز آمار ایران، نتایج تفصیلی آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای روستائی، سال ۱۳۶۸، تهران: انتشارات مرکز آمار ایران، خرداد ۱۳۷۰.

۹- مرکز آمار ایران، نتایج تفصیلی آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای شهری، سال ۱۳۶۸، تهران: انتشارات مرکز آمار ایران، خرداد ۱۳۷۰.

۱۰- مؤسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی، بازار جهانی گوشت قرمز، در دست انتشار

۱۱- سازمان گوشت کشور.

۱۲- معاونت امور دام و وزارت جهاد سازندگی

۱۳- سازمان دامپروری

۱۴- شرکت سهامی بازرگانی دولتی ایران

(۱). بنا به نظر کارشناسان سازمان گوشت کشور.